

УДК 378+291,5+37,034

Крижановський Р.А., Маковецька С.І., Терещенко О.В.,
*Християнський гуманітарно-економічний відкритий університет,
м. Одеса, Україна*

АКТУАЛЬНІСТЬ І ВИСОКИЙ СТАТУС ДУХОВНО-СВІТСЬКОЇ ОСВІТИ В РАКУРСІ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ НА ПРИКЛАДІ ХГЕВУ

У статті висвітлено питання, пов'язані з актуальністю й високим статусом духовно-світської освіти. Стаття містить порівняльний аналіз і правове обґрунтування таких форм освіти як неформальна, суспільна та самоосвіта, зокрема, духовно-світська освіта. Прикладом є діяльність, історія і вклад у духовно-світську освіту Християнського гуманітарно-економічного відкритого університету.

Ключові слова: морально етичне виховання, освіта, самоосвіта, неформальна освіта, духовність.

Крижановский Р.А., Маковецкая С.И., Терещенко О.В. Актуальность и высокий статус духовно-светского образования в ракурсе нравственного воспитания на примере ХГЕУ.

В статье освещаются вопросы, связанные с актуальностью и высоким статусом духовно-светского образования. Статья содержит сравнительный анализ и правовое обоснование таких форм образования как неформальное, общественное и самообразование, в частности, духовно-светское образование. В качестве примера приводится деятельность, история и вклад в духовно-светское образование Христианского гуманитарно-экономического открытого университета.

Ключевые слова: духовно-светское образование, самообразование, неформальное образование, духовность.

Krizhanovskiy R.A., Makovecka S.I., Tereschenko O.V. Actuality and High Status Spiritually-Secular Educations in Foreshortening of Moral Education on the Example of HGEU

In the article light up questions, related to actuality and high status of spiritual-secular education. The article contains a comparative analysis and legal ground of such forms of education as informal, public and

self-education, in particular; spiritual-secular education. As an example presented activity, history and contribution to spiritual-secular formation of the Christian humanitarian-economic Opened University.

Keywords: *moral education, education, self-education, informal education, spirituality.*

Морально-етичне виховання студентів є актуальною проблемою в країні, де основна маса випускників шкіл продовжує навчання в вузах і де школи не виконують ефективно своїх виховних функцій. Рівень сімейного виховання теж, як правило, не високий. З крахом тоталітарного радянського ладу виявилось, що комуністична мораль і моральність були в основному показними, фарисейськими та підтримувалися страхом покарань.

Демократія показала справжню моральну суть “будівників комунізму”, які посіли ключові місця в незалежній державі. Тому Україна поряд із іншими пострадянськими державами по ряду негативних показників лідирує у світі. Численні спроби вирішити цю проблему на науковому, громадському та законодавчому рівні приречені на провал без визначення ролі й місця духовного фактора в освіті людини.

Мета статті – показати переваги духовно-світської освіти для побудови успішного суспільства на прикладі Християнського гуманітарно-економічного відкритого університету – ХГЕВУ.

Ще М. Г. Чернишевський стверджував, що найважливішим капіталом нації є моральні якості народу. Чому Україна, потенційно найбагатша, є убогою в Європі? Позначається дефіцит духовного капіталу. Нарощувати його необхідно шляхом морального виховання школярів та студентів. На якій же основі? Багато хто пропонує – на суспільних цінностях. В українських школах з’явився факультатив “Толерантність”. Але! Коли немає чітких її критеріїв, то виходячи з загальнолюдських цінностей, пропонується з повагою ставитися до людей із хибною сексуальною орієнтацією. Проте християнство вчить толерантно ставитися до людини, а не до її гріха.

Чіткі критерії добра та зла закладені тільки в Біблії. Патріарх Кирило зазначив: “...разом із релігією з життя йде моральна система координат, зникає розуміння, що таке добро і зло, що таке добре та що таке погано”.

Чому сьогодні настільки актуальний синтез духовної та світської освіти? Чому таким важливим є морально-етичне виховання

у вищих навчальних закладах? І нарешті, чому важливим є воно саме на нашому пострадянському просторі?

Загальновідомо, що коли Україна перебувала у складі СРСР, духовність ув освіті викорінювалася. Вірянам практично не дозволяли вступати до вузів, у комсомол, релігія у всіх її проявах висміювалася та переслідувалася. Так ми отримали країну без морально-етичних ідеалів і цінностей, де зростає кількість суспільних проблем. При цьому духовна складова освіти часто ігнорується в численних ВНЗ, що негативно позначається на духовному фоні міст і в цілому країни.

В Україні більше 800 світських вузів професійної освіти. З них менше 1% дбає про духовне здоров'я, мораль і моральність своїх випускників. Духовність – найважливіший фактор розвитку держави, особливо в посткомуністичних країнах, де селекція нації йшла навпаки. Кращі знищувалися, гірші виживали. Духовна деградація суспільства, духовна криза є базою політичної, економічної, фінансової та інших криз, які Україна переживає. Відродження держави можливе не шляхом іноземних позик або політичної конкуренції, а – духовності, що базується на християнських цінностях. Тут важлива роль церкви й особливо – духовно-світської освіти, піонером якої в Україні є Християнський гуманітарно-економічний відкритий університет (ХГЕВУ).

У 1997 р. в Одесі священнослужителями, вченими Національної академії наук України та професорами м. Москви був заснований незвичайний університет духовно-світської освіти – ХГЕВУ.

Багато хто хотів би вчитися у вузах із духовним комфортом, де викладачі та працівники стався б до них із християнським терпінням і любов'ю, заняття проходили б цікаво і захоплююче. Де можна було б розвивати свій інтелект, отримуючи не тільки професійні, а й духовні знання, де світогляд не базується на дарвінівській теорії.

Слід зазначити, що Україна за кількістю християнських університетів перебуває серед таких країн, як Індія, Японія, країни Африки. У світі налічується близько 1000 християнських університетів і коледжів. Християнська освіта, заснована на моральних принципах Біблії, є класичною й розвивається упродовж більш ніж дев'яти століть. Перші три місця останнім часом у світовому рейтингу вузів займають християнські університети. Найбільш відомі з них – Гарвардський, Оксфордський, Кембриджський, Єльський, Ко-

лумбійський та інші, – де поряд із теологічними спеціальностями готуються бакалаври, магістри й доктори світських професій [1].

ХГЕВУ став лідером такого утворення не тільки в Україні, а й у країнах СНД і Балтії, де налічується близько 20 християнських університетів, академій та інститутів. ХГЕВУ лідирує за такими параметрами, як кількість навчальних програм (спеціальностей і спеціалізацій) – більше 30, кількість студентів – близько 2000, кількість викладачів – близько 150, якість освіти перебуває на високому рівні (Міжнародна нагорода “European Quality”, Оксфорд) та ін. Студенти ХГЕВУ займають високі місця в міжнародних та вітчизняних конкурсах. Завдяки духовно-професійній підготовці випускники ХГЕВУ затребувані на ринку праці, маючи високі рейтинги серед роботодавців.

ХГЕВУ від початку замислювався як християнський університет, громадський і відкритий. В світі існує близько тисячі християнських університетів, сотні громадських і десятки відкритих. Перші в світі університети – Болонський (за яким названо Болонський процес) і Паризький (Сорбонна) теж були християнськими, громадськими й відкритими. Це були об’єднання викладачів і студентів, які створювалися для християнської самоосвіти та спільного відстоювання своїх прав і свобод. Вони домагалися від правителів надання їм хартій, вольностей, а згодом стали державними вузами, втративши свою унікальність. У ХГЕВУ, освітня діяльність якого має глибокі історичні корені, студенти, викладачі та працівники мають рівні права, але різні обов’язки відповідно до свого статусу. Причому деякі з членів ХГЕВУ одночасно є і студентами, й викладачами. Між працівниками, викладачами та студентами встановилися корпоративні партнерські відносини.

У той же час ХГЕВУ як громадський університет є структурним підрозділом Центру гуманітарної освіти Національної академії наук України, тричі акредитований в International Council for Higher Education (Швейцарія), членом якого він є, як і членом провідного всесвітнього об’єднання університетів “Magna Charta University”.

За критеріями Болонського процесу, самоосвіта поділяється на неформальну й неофіційну. Неофіційною займаються громадяни без створення офіційної юридичної особи. ХГЕВУ, будучи юридичною особою, що не входить у формальну державно-приватну систему освіти, є неформальним громадським університетом.

Виходячи з документів Болонського процесу (БП), саме неформальній освіті надається пріоритет у реалізації одного з головних принципів БП: освіта упродовж усього життя. Така суспільна неформальна освіта визнається не тільки Європейським союзом, а й іншими країнами, що приєдналися до Болонського процесу, в т. ч. Україною та Росією. У Раді Європи створено робочу групу з розвитку неформальної освіти [3].

Розвиток неформальної громадської освіти (самоосвіти) активно підтримує ООН, особливо через ЮНЕСКО. Громадська освіта є яскравим прикладом неформальної освіти. Останнім часом неформальна освіта набуває значення. Вона є більш гнучкою в організації та методах навчання, має ряд переваг, серед яких – духовно-моральне виховання. Саме з неформальною освітою, одержаною, зокрема, в ХГЕВУ, пов'язано те, що "...з пробудженням у людини самосвідомості поряд із моральним вихованням зростає роль моральної освіти, тому значну увагу слід приділити формуванню правильних духовно-моральних понять" [2, с. 82]. Все це актуальне на тлі того падіння морального рівня, що відбувається в сучасній Україні при нездатності правоохоронних та інших органів державної влади реагувати на факти порушення прав людей і змінити ситуацію, що склалася.

Існує перелік переваг неформальної освіти, в т. ч. і в морально-етичному вихованні людей. Перш за все вона може швидко реагувати на зміну суспільства та його вимог тому, що не повинна схвалюватися довгим списком різних державних інститутів. По-друге, неформальна освіта дає можливість пошуку й вільного вибору саме того, що потрібно людині й коли воно є найбільш зручним. По-третє, вона не займає тривалого часу, працюючи більш якісно, використовуючи новаторські методи. Неформальна освіта надає можливість навчання людям із деструктивними й іншими соціальними нахилами.

Однією з переваг неформальної освіти є та, що вона інтенсивно використовує дистанційне навчання, яке включає не тільки лекційний матеріал і самоосвіту, а й відеозаписи, конференції, онлайн-курси, семінари та практикуми. У ХГЕВУ дистанційно навчаються ув'язнені люди, що впливає на їх світогляд, надає духовно-моральну підтримку, є одним із основних засобів виправлення, запорукою успішної адаптації до життя в суспільстві після виходу на свободу.

Самоосвіта в Україні – це саморозвинута система креативної випереджаючої освіти, яка використовується для інтелектуального та професійного зростання окремих громадян та їх об’єднань відповідно до Закону України “Про освіту”. За статтею 49 – “Самоосвіта громадян”, громадяни та об’єднання громадян мають право створювати народні, відкриті та інші університети. Законодавство України не передбачає дискримінації християн і обмеження розвитку християнської освіти. Проте в процесі духовно-світської самоосвіти на основі християнського світогляду ХГЕВУ доводиться відстоювати свої законні права і свободи.

Серед небагатьох ВНЗ України ХГЕВУ брав участь у Всесвітній виставці в Парижі (EDUCATION-2002). За вагомий внесок у відродження духовності, науки й культури ХГЕВУ нагороджено орденом Святої Софії, а за заслуги перед людством і досягнення у сфері підготовки фахівців – міжнародним орденом “Millennium Award” (Оксфорд). За внесок в інтелектуальний розвиток сучасного суспільства й досягнення в галузі підготовки фахівців ХГЕВУ внесений у солідні фоліанти найбільш іміджевих організацій України. Цьому сприяє безліч отриманих ХГЕВУ нагород – “Золота Софія”, Золотий знак відзнаки “Визнання року–2007” і “Визнання року–2009”, міжнародні нагороди “Європейська якість” і “Лаври слави” (Оксфорд), грамоти Патріарха Київського і Всієї Русі-України, міністра закордонних справ України, Департаменту прикордонної служби та ін. Ми прагнемо, щоб дипломи ХГЕВУ котувалися вище державних, а випускники завдяки своїм професійним і морально-етичним якостям були найбільш конкурентноздатними. Випускники ХГЕВУ успішно захищають докторські дисертації в Україні, Росії та Німеччині.

Набуті у ВНЗ знання застарівають за 3-5 років. Основне наше завдання – не передача студентам суми формальних знань, а підготовка творчих конкурентноздатних, ініціативних фахівців із християнським світоглядом, формування у них дослідницьких навичок та інноваційного мислення на благо країни і для слави Божої. Наша концепція розвитку християнської вищої освіти передбачає проникнення істини Біблії – Слова Божого – в інтелектуальні сфери суспільства кризових посткомуністичних держав. Університет відкритий для віруючих і невіруючих, для громадян не тільки України, а й інших країн. Вища освіта в ХГЕВУ є духовно-професійною та побудована на християнському світогляді. Віруючі

викладачі та священнослужителі читають студентам лекції з основ віри, історії християнства, християнської етики, християнського світогляду, бібліології та інших предметів.

З метою підвищення духовного рівня адміністративного персоналу та професорсько-викладацького складу щотижня проводяться збори християнської громади “Біблія – світло Істини”, як і християнські бесіди зі студентами. ХГЕВУ – перший в Україні християнський університет, який пропонує вищу освіту з цілого спектру світських і духовних спеціальностей: теології, економіки, юриспруденції, психології, журналістики, міжнародних відносин, перекладу, менеджменту, маркетингу, бізнес-адміністрування та міжнародного бізнесу, дизайну. Те, що ХГЕВУ є першим у країні громадським університетом, не суперечить українському законодавству й відповідає практиці вищої освіти інших країн (США, Канада, Словаччина та ін.) Поєднання духовно-світської освіти з громадською формою надає безсумнівні переваги в розвитку навчального процесу.

Професорсько-викладацький склад і студенти належать до більшості християнських конфесій і деномінацій: православних Київського та Московського патріархату, римо-католиків, греко-католиків, баптистів, п’ятидесятників, адвентистів, лютеран, пресвітеріан та ін. Переважають православні й баптисти. Завдяки моральному клімату в ХГЕВУ існує повна єдність християн, немає релігійної нетерпимості, суперечок і протистоянь. Сповідування (символ) віри – загальне для всіх. В університеті немає поділу за релігійною ознакою, всіх християн об’єднує наш Господь і єдиний критерій істини – Біблія.

ХГЕВУ – університет, у якому немає національної й расової нетерпимості, де навчаються студенти з України, Росії, США, Німеччини, Канади, Білорусі, Молдови, Литви, Казахстану, Болгарії, Румунії, Лівану, Іспанії, Сирії, Конго та ін.

Завдяки укладеним договорам із Московським гуманітарно-економічним інститутом (МГЕІ) і Віденським Міжнародним університетом, Американським університетом Флориди ХГЕВУ орієнтується на світові стандарти вищої освіти з урахуванням українських, російських і західних. Випускники ХГЕВУ отримують дипломи українські, російські (державні), австрійські та США, навчаючись міжнародними мовами – російською та англійською.

Висновки з дослідження й перспективи подальших пошуків у даному напрямку. Ми прагнемо, щоб у наших випускни-

ків були великі можливості працевлаштування за рахунок високої якості професійної підготовки, вищих моральних якостей випускників, отримання ними кількох дипломів про вищу освіту через структури, створені за участю ХГЕВУ.

На базі ХГЕВУ, крім навчально-виховної роботи, проводяться християнські та духовно-світські, в т. ч. міжнародні, конференції, працюють відомі християнські місії, Духовна рада християнських конфесій Одеської області, Асоціація молодих теологів, юристів, економістів, психологів і медиків. Працювала громадська приймальня голови Комітету Верховної Ради України з правової політики В.В.Онопенка, зараз діє громадська приймальня голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності В.М.Стретовича. Тут розмістилися Одеське обласне відділення Української асоціації релігійної свободи, Одеське відділення Національної спілки журналістів України, Одеське відділення Української асоціації релігієзнавців та інші організації. Це практично єдиний в Одесі міжконфесійний і міжденомінаційний християнський центр, де у післяробочий час збираються студенти та віруючі різних ВНЗ та церков м. Одеси.

Наші фахівці й магістри завдяки своїй підготовці, моральним і діловим якостям успішно працюють у громадських, релігійних, державних і комерційних структурах не тільки України, а й інших країн.

Список використаної літератури та джерел:

1. Крыжановский Р.А. Христианские университеты будущего: поиск новой парадигмы развития / Р.А. Крыжановский // Христианский университет XXI века: образования – развития духовности – наука и евангелизация. – Одесса: ХГЭУ, 2011. – С. 3-8.
2. Петракова Т.И. Духовные основы нравственного воспитания. / Т.И. Петракова. – М., 1997. – С. 82.
3. Рекомендація Парламентської Асамблеї Ради Європи 1437 (2000) “Про неформальну освіту” // Громадянська освіта. – 2002. – Грудень. – № 12. – С. 5.